

Hans Christian Davidsens tale ved Sprogforeningens prisoverrækkelse

Taler

Hans Christian Davidsen
Forfatter og kultureddaktør på
Flensborg Avis

Dato

24. november 2023

Sted

Folkehjem, Aabenraa

- 1 Mange tak for Sprogforeningens pris, som jeg naturligvis er meget beæret over.

Min baggrund er avisverdenen, og den verden er ikke altid lige morsom at befinde sig i lige for tiden. Alle aviser mister læsere og abonnenter i stort antal,
5 og jeg er meget skeptisk over for, om vi nogensinde kommer til at opfange tilstrækkeligt mange af de tabte læsere digitalt.

De unge har et medieforbrug, der slet ikke kan sammenlignes med vores. Det kan man begræde, men sådan er det bare.

10

Især kulturstoffet er under pres. Der er ingen klik i stoffet, medmindre man vinkler det på kendte stjerner, blockbusters eller masseevents. Stort set alle danske provinsaviser har opgivet kulturstoffet.

- 15 Her er Flensborg Avis en lille undtagelse, og det skyldes naturligvis vores særlige status som avis for det danske mindretal (hvor kulturlivet spiller en stor rolle) og også, at vi i kraft af vores statsstøtte ikke er så afhængige af antallet af klik som andre mediehuse. Men den dag skal nok komme.

- 20 Derfor er jeg ekstra glad for at få en påskønnelse i tider, hvor det virkelig er op ad bakke.

Nu er det jo næppe disse mange avisspalter, som jeg og mine kolleger hver dag fylder ud – det er næppe disse, der udløser en pris fra Sprogforeningen.

25

Bogen har endnu en helt særlig værdi i forhold til det trykte ord i en avis, som man pakkede fisk ind i i gamle dage – det gør man vist ikke mere. Men baggrunden for meget af det, jeg skriver om i mine bøger, er netop dét, jeg i

30 mange år har siddet og beskæftiget mig med på den enmandsbetjente
kulturredaktion på Flensborg Avis.

Min ambition har været at få stoffet, som jeg gennem årene har beskæftiget mig
med, ud til en langt større skare end det begrænsede antal læsere, som Flensborg
35 Avis immervæk har. Og også ud til en målgruppe uden for Sydslesvig og
Sønderjylland.

Det dansk-tyske grænseland har mange spændende og ofte også kontrastfyldte
og dramatiske historier at byde på, og det hænger naturligvis sammen med den
40 helt særlige historie, vi finder her – hvor dansk og tysk støder sammen, men
alligevel ofte også danner en symbiose. Den skarpe linje findes bestemt, når vi
ser på de seneste 200 års historie mellem Kongeåen og Ejderen – men til andre
tidspunkter har den også været mere flydende.

45 Når jeg fx har skrevet bogen »Forelsket i Flensborg«, er den i høj grad vendt
mod danskere, der elsker at komme til en dansk-tysk by lige syd for grænsen.
Man hører ofte, at »Flensborg er en gammel dansk by« – ja, det er en gammel
dansk-tysk by. Den har netop altid været et mødested mellem dansk og tysk.
Byens kaptajner og købmænd foretrak igennem århundreder at sejle under
50 Dannebrog og var frem til de slesvigske krige tro over for den danske krone, selv
om de primært talte plattysk og højtysk. Hvilket igen viser, at sprog og sindelag
aldrig entydigt har været ens størrelser i det tidligere hertugdømme Slesvig.

Og nok var Emil Nolde en tyskorienteret maler, men han holdt umådelig meget
55 af Danmark, blev gift med en dansker og higede også efter en anerkendelse i den
danske kunstverden – her havde man det dog gennem flere årtier i det 20.
århundrede svært med ham, fordi man opfattede ham som tysk. Emil Nolde var
ked af grænsedragningen i 1920. Mens de dansksindede i Nordslesvig naturligt
nok opfattede det, vi kalder »Genforeningen«, som en lykkelig begivenhed,
60 følte Emil Nolde, at hans hjemstavn blev skåret midt over – Slesvig blev delt. Og
det er jo til at forstå, når grænsen kom til at gå blot 4 km syd for det sted, hvor
han var født og voksede op – landsbyen Nolde.

Jeg fattede for alvor interesse for Emil Nolde, da jeg fandt ud af, at de
65 fortællinger, som jeg var flasket op med om Nolde, viste sig at være noget
anderledes. Det er 23-24 år siden, jeg anskaffede mig originaludgaven af Emil
Noldes første erindringsbind »Jahre der Kämpfe« (der udkom i 1934) – og her

kunne jeg ved at sammenligne originaludgaven med de udgaver, der er
70 udkommet efter 1945, se, at der var retoucheret, rettet og fjernet afgørende
passager i efterkrigsudgaverne.

Dette skrev jeg om i Flensborg Avis og avisen Information. Først troede jeg, at
det var Nolde selv, der efter Anden Verdenskrig havde slettet de problematiske
75 passager fra 1930'erne, men jeg fandt gradvist ud af, at det var dem, der havde
forvaltet Noldes kunstneriske arv, der havde fjernet sætningerne.

Da jeg første gang skrev kritisk om Noldes forhold til nationalsocialismen,
reagerede man fra Nolde-museet meget skarpt over for Flensborg Avis. Og der
80 skulle gå mange år endnu, før der blev åbnet for arkiverne i Seebüll for forskere
og journalister udefra. Når man har et fuldtidsjob, der skal passes, og et
familieliv, er det hele tiden små bidder af et stort og kompliceret billede af
Noldes liv under nationalsocialismen, som jeg har kunnet grave frem. Der gik
først for alvor hul på bylden i 2013-2014, da Nolde-museet fik en ny direktør,
85 da en tysk forfatter skrev den første rigtige Nolde-biografi, og da den nuværende
ledelse af Nolde-museet åbnede arkiverne for andre end museets egne
kunsthistorikere.

En kunstbog koster penge at udgive og kan ikke udgives kommercielt, så jeg var
90 henvist til temmelig store beløb fra fonde for at kunne udgive min fortælling:
»Nolde – maleren, der trådte ved siden af«.

På et tidspunkt var jeg faktisk ved at opgive, da jeg fik standardsvaret: jamen, det
er jo ingen nyhed, at Nolde var medlem af nazistpartiet. Nej, det har vi vidst
95 siden 1995. Det afgørende var, at store dele af hans kunst skal ses med helt andre
briller. Det gælder især den kunst, han lavede mellem 1933 og 1945 – og det
gælder skrønen om »de umalede billeder«.

Det mest udfordrende arbejde med min Nolde-bog var næsten at få penge hjem
100 fra fonde og legater.

På det punkt gik det noget nemmere med bogen »Nazisternes sidste tilflugt«,
som jeg gennem flere år skrev til større forlag i København for at høre, om de
havde interesse i at udgive den. Det havde de ikke. Jeg fik afslag efter afslag, men
105 oplevede da godt nok at blive inviteret til en samtale på Gyldendal – vist nok
mest, fordi de havde travlt med en lignende bogudgivelse og lige ville høre, hvad

jeg havde gang i.

110 Da jeg troppede op i Gyldendals reception og sagde, at jeg hed Hans Christian Davidsen, kunne receptionisten ikke finde nogen aftale med mig i computeren. Kommer du fra Sønderjylland, spurgte hun så? Ja, det gjorde jeg da.

115 Nå, men så er det sikkert dig, der står her til klokken 13: »En sønderjyde« har min kollega skrevet ind i systemet.

120 Det endte med at blive forlaget med det gode navn Hovedland, der ville udgive bogen – Hovedland hentyder naturligvis til det jyske hovedland, og for dette forlag er Sydslesvig og Sønderjylland ikke blot afsides provinser, men egne, som også forlæggeren Steen Piper personligt interesserer sig meget for.

Hvad fik mig til at skrive bogen »Nazisternes sidste tilflugt«?

125 Da jeg flyttede til Flensborg i 1996, havde jeg ligesom mange andre hørt om Dönitz-regeringen, der kunne fortsætte i Flensborg helt frem til den 23. maj 1945. Men alle de begivenheder, der var et direkte resultat af Dönitz-regeringens eksistens, eller som fulgte i kølvandet på den, havde jeg ikke hørt om:

130

Flere tusinde kz-fanger, der strandede i byen, hvor de sultede og tørstede på kulpramme og i godsvogne.

135 Purunge soldater, der blev henrettet for at desertere – selv efter at Anden Verdenskrig var slut.

At mellem 2000 og 3000 højstående nazister blev sluset ind i det civile samfund i byen ved bl.a. at få nye identiteter på den store hvidvaskningscentral på Politigården i Flensborg.

140 Adskillige af de helt store skurke søgte til byen for at redde deres skind: SS-chefen Himmler, Auschwitz-kommandanten Rudolf Höß, Albert Speer, nazilægen Werner Heyde og mange flere.

145

Min kollega, fotograf Lars Salomonsen, og jeg lavede i coronatiden i 2020 en video, hvor vi opsøgte nogle af lokaliteterne. Den er blevet set 50.000 gange på
150 Flensborg Avis' Facebook-side og onlineside og delt meget flittigt. Det bekræftede mig i, at der måtte være interesse for stoffet nord for grænsen.

Og så samlede jeg de sidste brikker til den baggrundsviden og research, jeg havde samlet op gennem årene med den for mig helt afgørende diskussion: Hvordan
155 kan det være, at man kan gå gennem Flensborg uden at se nogen information om de dramatiske begivenheder, der fandt sted i byen i maj 1945?

Hvorfor er der ingen infotavler, der fortæller, hvad der skete – hvor er der ikke noget dokumentationscenter?
160

Disse spørgsmål viser, at Tyskland – selv om landet er verdensmester i Vergangenheitsbewältigung – stadig har det vanskeligt med sin fortid. Den politiske diskussion i Flensborg Byråd har nemlig i årevis gået på, om man både skal markere Täterorte og Opferorte. Og det kan være en noget betændt
165 diskussion, som jeg også har villet illustrere i min bog.

Jeg stopper her. Endnu engang: Mange tak for prisen! Jeg kan love jer, at den skal være med til at støtte en ny bogudgivelse med et tema fra grænselandet.
170

Kilde

Manuskript modtaget fra taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler og producent

Kildetype

Digitalt manuskript

175 **Tags**

Takketale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/hans-christian-davidsens-tale-ved-sprogforeningens-prisoverraekkelse>

180